

Tanulmányút, tapasztalatcsere

Beszámoló

A Látássérültek Oktatását Segítő Nemzetközi Bizottság konferenciájáról*

A Látássérültek Oktatását Segítő Nemzetközi Bizottság politikától és egyháztól független szakmai szervezet, melynek tagja lehet bárki, aki a látássérült gyermekek és fiatalok oktatása, valamint a vakság megelőzése iránt érdeklődik. Mivel ez a Bizottság nem foglalkozik közvetlenül pénz gyűjtésével, anyagi kiadásait különböző magánalapítványok és szervezetek adományaikkal fedezik.

A Bizottság munkáját anyagilag finanszírozó szervezetek a következők:

- Christoffel Blindenmission, Németország
- Sight Savers (Látásvédők), Nagy-Britannia
- Helen Keller International, USA
- Perkins School for the Blind, USA
- Royal National Institute for the Blind (Vakok Országos Királyi Intézete), Anglia
- American Foundation for the Blind (Amerikai Alapítvány a Vakokért), USA.

A Látássérültek Oktatását Segítő Nemzetközi Bizottság 1952-ben jött létre Hollandiában. Célja, hogy a látássérült gyermekek oktatásának továbbfejlesztését, korszerűsítését támogassa, ösztönözze, az új módszerek, eszközök elterjedését elősegítse, és hogy a látássérültek jogaiért szót emeljen. A bizottság fontos összekötő szerepet tölt be különböző országos és nemzetközi szervezetek és alapítványok között, de közvetlenül csak akkor avatkozik be az egyes szervezetek munkájába, ha arra külön felkérlik. Nyilvántartást vezet azokról a látássérültek oktatásával foglalkozó szakemberekről, akik vállalják, hogy tudásukat és tapasztalataikat az e téren elmaradottabb országok szakembereivel megosszák akár tanácsadás, akár tanfolyamok útján. A fenti célok elérése érdekében a Látássérültek Oktatását Segítő Nemzetközi Bizottság szoros kapcsolatot tart fenn a különböző ENSZ-szervezetekkel, mint pl. a Gazdasági és Szociális Bizottsággal, az UNESCO-val, az UNICEF-fel, vagy a WHO-val. A Bizottság híreit, információit 4 szakfolyóiratban jelenteti meg. Ezek: The Educator (a Tanár), Journal of Visual Impairment and Blindness (Vakság és Látássérülés), More Alike Than Different - Blind and Visually Impaired Children Around the World (Inkább Hasonló, Mint Különböző -

---

* A Vakok Batthyány László Gyermekotthona megalakulásának 10. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencián (1992. szeptember 22-én) tartott előadás

Vak és Látássérült Gyermek a Világban) és Professional Literature in Spanisch (Szakirodalom Spanyolul).

A Bizottság öt évenként rendezi meg nemzetközi konferenciáját, melyek közül az ideit, sorrendben a kilencediket, Bangkokban tartották, július 26-a és augusztus 5-e között. A konferencia a 90-es évek mottójául a látássérült gyermekek és fiatalok egyenlő esélyeiért való küzdelmet választotta. Az idei konferencia két részből állt, július 26-a és 31-e között főként az iskolás korosztály és a felnőttek tanuláshoz, munkához és társadalmi rehabilitációhoz való jogairól esett szó, míg augusztus 2-a és 5-e között a látássérült kisgyermek korai felismerése és fejlesztése témájában hallhattunk előadásokat. A plenáris előadások és szemináriumok listáját nehéz lenne felsorolni, hiszen a két konferencián összesen 30 plenáris előadás és 128 szeminárium hangzott el. Ezért inkább csak azokat a gondolatokat szeretném most ismertetni, melyek a világ 80 országából érkező 550 szakembert leginkább foglalkoztatták, s közös problémaként merültek fel.

A terminológia egységes használata, a pejoratív elnevezések megszüntetése

Érdekes vita alakult ki a látási fogyatékos, látássérült ember elnevezéssel kapcsolatban a szakemberek és maguk a vak emberek között. A tiflopedagógusok ugyanis felvetették, hogy ne úgy használjuk az érintett csoport megnevezését, ahogy eddig tettük, hanem rakjuk a látássérülésre utaló jelzőt a főnév, jelen esetben ember, gyermek, fiatal stb. után. Az angol nyelvben ez a fajta nyelvtani művelet könnyen megoldható - people with visual impairment, children with visual loss stb. -, amely azonban magyarul kissé nehézkesen vihető végbe, nem hangzik magyarosnak. Ha ugyanis lefordítjuk az új elnevezéseket, ezek kb. így hangzanak: a gyermek, aki látássérült, vagy az ember, akinek látásvesztése van stb. Akárhogy törtem is a fejem, nem találtam a magyar nyelv sajátosságainak jobban megfelelő fordítást. A terminológiával kapcsolatos felfizolások akkor váltak érdekessé, amikor maguk az érintettek, tehát a látássérültek kértek szót. Ők ugyanis egyértelműen elutasították az új elnevezések iránti törekvéseket, mondván, nem attól válik pejoratívvá a kifejezés, hogy a jelzett szó elé, vagy mögé rakjuk a jelzőt, hanem attól, hogy a társadalom a vakságot, illetve látássérülést elfogadja-e, vagy elutasítja. Különbben sem tartják célszerűnek a látási fogyatékoság jelentőségének kisebbitését, hiszen ha valaki vak, azt akárhogyan is nevezik, vak marad.

Egyenlő esélyt az információáramlásban

Az előadók egyöntetűen hangsúlyozták a braille-tanítás fontosságát, ám különösen a fejlődő országok képviselői problémásnak találták a braille-ben hozzáférhető anyagok mennyiségét és terjesztését, a braille-írógépek szervizelését. A braille-ben előállított információk nem naprakészek, így a vak emberek nem vehetik fel a versenyt látó társaikkal az általános tájékozottság terén, s ez hátrányosan érinti őket a munkaerőpiaci versenyben. A vidéken élő vak fiataloknak és

felnőtteknek, befejezve tanulmányaikat, nincs lehetőségük braille olvasási és írási szintjük megtartására, fejlesztésére, mivel a fővárostól távol még nehezebb a braille -nyomtatás, -terjesztés megvalósítása.

Egyenlő esélyt a munkavállalásban

Ezen a téren igen nagy hiányosságok mutatkoznak minden ország gyakorlatában. Természetesen a fejlett nyugati országok több eredményt értek el, mint akár a fejlődő, akár a kelet-európai országok, pl. azzal, hogy törvények biztosítják a fogyatékosok munkalehetőségeinek széles körét, azonban a törvényes keretek megléte még nem jelenti az azok betartásáról való gondoskodást. A munkarehabilitáció központi kérdése azonban szinte minden országban azonos: hogyan bírhatjuk rá a társadalmat arra, hogy a látássérülteket, mint munkavállalókat elfogadja. Ennek elérése érdekében a résztvevők igen fontosnak tartották a vak és gyengénlátó gyermekek korai integrációját az épek közé, hiszen ez az egyetlen esély arra, hogy a felnövekvő nemzedék megszokhassa a fogyatékosok jelenlétét, megismerhesse értékeiket és nehézségeiket, megtanulhassa, miben szorulnak segítségre és hogy ők hogyan segíthetnek. A sikeres munkavállalás következő lépése a szakmai képzés rendszerének korszerűsítése. Ebben a vakok szövetségeinek nagy a szerepe, hiszen sok esetben maguk az érdekképviseleti szervek szegregálják leginkább tagjaikat azáltal, hogy speciális tanfolyamokat szerveznek és nem tanítják meg az érintetteknek az épek közötti munkavállalás íratlan szabályait, a nehézségek leküzdésének módjait. Ezért a konferencia hangsúlyozza, hogy a rehabilitáció központosított, fővároscentrikus formája helyett a helyben történő megsegítés, rehabilitáció korszerű módszerét kéne bevezetni minden országban. Ez a gyakorlatban olyan előnyökkel jár, hogy a szakember a helyi lehetőségek és a vak személy egyéni ambícióit és képességeit figyelembe vevő rehabilitációs terv alapján dolgozva, az adott környezetnek megfelelő módon készítheti fel nemcsak a látássérültet, hanem az ott élő embereket is a fogyatékos személy befogadására. Mivel ez az ún. helyi közösségben történő rehabilitáció nagyobb anyagi kiadásokkal jár (több rehabilitációs szakember, útiköltségek, több eszköz), a konferencia szorgalmazza, hogy a fejlettebb országok, nagyobb pénzügyi alappal rendelkező alapítványok és szervezetek segítsenek a fejlődő és kelet-európai országoknak a szükséges pénzösszeg előteremtésében. Azok az előadók, akik maguk is látássérültek, igen fontosnak tartották, hogy munkavállalási jogaikért saját maguknak kell sokkal aktívabban fellépniük. Az USA-ban végzett felmérések ugyanis azt bizonyítják, hogy azok a látássérült munkavállalók, akik saját maguk jelentkeztek egy-egy álláshelyre, sokkal inkább megállták a helyüket, mint azok, akiket valamilyen szervezet próbált az adott hivatalba bejuttatni. Utóbbi esetben a munkahelyi közösség nem fogadta el a fogyatékos dolgozót.

A látássérülés korai felismerése, korai fejlesztés

Feltűnően sok előadás foglalkozott a látássérült csecsemők és kisgyermekek korai látásvizsgálatának kérdésével. Az újonnan kidolgozott módszerek és eszkö-

zök közös vonása, hogy gyakorlati szempontból vizsgálja a látásmaradványt, tehát inkább pedagógiai, mint orvosi céllal és hogy az elkészített eszközök nemcsak a vizsgálatra, hanem látástréningre is alkalmasak. Egyre több szakember jelzi, hogy a többszörösen sérült látási fogyatékos kisgyermekek száma évről évre nő és hogy a számukra is használható vízszűrő módszerek és eszközök skálája nem olyan széles, mint amennyire ez szükséges lenne. A korai látásvizsgáló eszközök ára sajnos számunkra elérhetetlen, azonban a módszerek megismerése után nem tartom lehetetlennek, hogy az eszközöket mi magunk készítsük el.

Az USA-ban igen érdekes vizsgálat folyik: hosszmeteszben tanulmányozzák a látássérült csecsemők és kisgyermekek fejlődésének sajátosságait. Erre a vizsgálatra nagyon nagy szükség van, hiszen jelenleg a korai fejlesztés csupán tapasztalati tények alapján folyik. A vizsgálat iránt igen nagy az érdeklődés, a két kutató ígéretet tett arra, hogy az eredményekről tanszékünket is értesíteni fogják.

Támogatás Kelet-Európának

A konferencia legnagyobb eredményének tartom, hogy Kelet-Európa az érdeklődés középpontjába került. Eddig ugyanis a Látássérültek Oktatását Segítő Nemzetközi Bizottság munkájában nem vettek részt a kelet-európai országok, így a Bizottság nem ismerhette problémáinkat. Az Európai Regionális Bizottság által készített Út a Jövőbe c. tervezetben Kelet-Európa megsegítése külön hangsúllyal szerepel. A megsegítés formájáról a Bizottság vezetősége külön is tárgyalt velünk, a Kelet-Európát képviselő 9 résztvevővel. Közös javaslatainkat négy fő téma köré gyűjtöttük: halmozottan sérült látási fogyatékosok helyzetének javítása, korai látásvizsgálat és korai fejlesztés elterjesztése (szorgalmaztuk, a Bizottság tegyen lépéseket az orvosi társadalom nyitottabbá tétele érdekében), az integráltan tanuló vak gyermekek és fiatalok számára utazótanári munkakörök létesítése, valamint hatékonyabb munkarehabilitáció a Kelet-Európában élő látássérültek számára. Ahogy az a Látássérültek Oktatását Segítő Nemzetközi Bizottság alapszabályaiból kiderül, a segítségadásnak két formája lehetséges. Egyrészt a Bizottságnak, az ENSZ-szel való szoros együttműködés kapcsán lehetősége van arra, hogy az egyes országok oktatási, művelődésügyi minisztériumaival felvegye a kapcsolatot és azok számára ajánlásokat tegyen, másrészt hogy az ezek betartásához szükséges pénzösszeg megteremtése érdekében a Bizottság munkáját finanszírozó alapítványokhoz forduljon.

Az európai régió belüli együttműködés elkezdődött, s a lehetőségek kihasználása érdekében mindenkit arra biztatok, hogy problémáival bátran forduljon az Európai Régió elkövetkezendő öt évre választott új elnökéhez, a holland H. A. A. Gresnigt professzorhoz. A magyarországi látássérültek helyzetét nagy mértékben javíthatnánk, ha elvállalnánk a jövő évben megrendezésre kerülő Európai Regionális Konferencia házigazda szerepét, melyhez anyagi támogatást tudna adni a Bizottság.

KOVÁCS KRISZTINA